

Ekspertutvalget for klimavennlige investeringer

Dato:

14. mars 2022

Innspill fra Tekna til ekspertutvalget for klimavennlige investeringer

Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening er den største masterforeningen i Norge, og den største fagforeningen i Akademikerne med over 94 000 medlemmer. Våre medlemmer har mastergrad eller mer fra tekniske og naturvitenskapelige fagområder.

Utfordringen om å realisere klimavennlige investeringer er ekstremt krevende

Klimakrisen, sammen med miljø- og biomangfoldskrisen, er blant de største utfordringene samfunnet står overfor i dag. Konsekvensene av andre kriser som samfunnet har stått overfor det siste hundreåret har samfunnet kunnet «reparere», altså overkomme uten alvorlige konsekvenser for fremtidige generasjoner i løpet av tiår. Klima- og miljøkrisen er annerledes. Vi vet allerede i dag at den vil svekke fremtidige generasjoners livsbetingelser i overskuelig fremtid selv om vi håndterer den optimalt. Håndterer vi den dårlig, vil våre livsbetingelser svekkes alvorlig i tusenvis av år fremover.

Tekna vil under henvisning til rapportene fra FNs klimapanel og FNs naturpanel og annet vitenskapelig grunnlag peke på at hverken land enkeltvis eller det internasjonale samfunn har maktet å respondere på denne krisen på en måte som står i forhold til samfunnsrisikoen. Under henvisning til utkommet fra Klimatoppmøtet og forventet utkomme fra vårens globale naturtoppmøte, vil vi peke på tiden for å få på plass en svært krevende nasjonal og global respons må være etablert allerede i år 2030. Da må det internasjonale samfunn, som vi vet og har vedtatt også som nasjonalt mål, ha kuttet sine utslipp med 55%, noe som ut fra erfaringene så langt er ekstremt krevende. Tekna forventer at naturtoppmøtet i april vil resultere i tilsvarende krevende mål frem mot 2030. 2030 er bare åtte år unna.

Krigen i Ukraina, sanksjonene rundt denne og den påfølgende krisen i europeisk energiforsyning peker mot økte behov for investeringer i europeisk energiforsyning og energiinfrastruktur samt muligens på behov for økte forsvarsinvesteringer i årene fremover.

For å nå målene må samfunnet investere sine ressurser klokt. Dette er imidlertid ikke bare et spørsmål om riktig innretning i statsbudsjettet. For å nå målene må vi få til grunnleggende samfunnsendringer som er nødvendige for å få den nødvendige effekt av offentlige reguleringer og offentlige og private finansielle investeringer. Det er behov for en fundamental systemendring der mange typer tiltak må spille sammen for å gi ønsket effekt.

Til sammen kan disse momentene peke i retning mot et økt investeringsbehov i samfunnet for en klima- og naturvennlig fremtid.

Tekna ber utvalget vurdere nøye og helhetlig det samlede investeringsbehovet for klima- og naturvennlige samfunnsinvesteringer for en fremtid der også internasjonale konflikter og demografiske endringer kan legge press på økonomien.

Økonomiske grep

Det ble i innspills-seminaret pekt på to viktige mekanismer som kan styrke klimavennlige investeringer, nemlig økte kvotepriser for CO₂ og offentlige innkjøp. Disse er åpenbart viktige for både privat og offentlig investeringsvilje og investeringspolitikk og Tekna støtter at utvalget vurderer bruken av disse som strategiske virkemidler for klimavennlige investeringer. Særlig i sammenheng med offentlige innkjøp mener Tekna at det er viktig spesifikt å se på hvordan offentlige innkjøp kan styrke overgangen til sirkulær økonomi.

Tekna vil be utvalget ut fra sitt kunnskapsgrunnlag å søke etter og vurdere flere overordnede grep enn for eksempel offentlige innkjøp og kvotepriser for CO₂, for å styrke samfunnets samlede investeringer i en klima- og naturvennlig fremdrift. Det er viktig at man vurderer effekten av slike grep over lang nok tidsperiode (flere tiår) og anvender økonomisk teori og metodikk som gjør det mulig å vurdere svært langsiktige samfunnskonsekvenser på en god nok måte.

Kunnskap og innsikt

Riktige og effektive investeringer krever kunnskap og innsikt på mange plan. Kunnskapssvikt kan gi feilinvesteringer og vellykkede klimavennlige investeringer krever at det finnes gode løsninger å investere i både teknologisk og samfunnsmessig. Teknisk-naturvitenskapelig kompetanse er avgjørende for klimavennlige investeringer både når det gjelder å vurdere investeringsbehovet og utviklingen av investeringsalternativer i form av teknologi og klima- og miljøvennlige løsninger i bred forstand.

Det er ganske godt dokumentert at teknisk-naturvitenskapelig kompetanse er avgjørende viktig i klima- og miljøsammenheng. Når det gjelder klima, vet vi mye om de store linjene gjennom for eksempel FNs klimapanel. Én av grunnene til dette er at det har vært investert betydelige beløp i klimaforskning over lang tid. Når det gjelder forskning innenfor natur, miljø og biomangfold, er situasjonen langt mindre positiv. Også her trengs teknisk-naturvitenskapelig kompetanse for både å forstå utfordringen godt nok og utvikle gode løsninger frem til konkrete investeringsmuligheter.

Tekna har over lang tid påpekt verdien og nødvendigheten av både teknisk-naturvitenskapelig og annen kompetanse for å takle store samfunnsutfordringer. Både disiplinrettet og tverrfaglig satsing er viktig for å møte disse utfordringene. Tekna har fremmet forslag om en overordnet satsning på bærekraft i tilknytning til langtidsplanen for forskning og høyere utdanning i samme størrelsesordenen som teknologimilliarden. Tekna har også foreslått å styrke satsingen på naturmangfold med inntil én milliard i statsbudsjettet for 2023.

For en effektiv utvikling av kunnskap og kompetanse som samfunnsressurs er det viktig å satse både på utdanningskapasitet, livslang læring og forskning.

Tekna ber utvalget vurdere behovet for Teknisk-naturvitenskapelig og tverrfaglig kompetanseutvikling i form av forskning, utdanning og livslang læring som grunnlag for klimavennlige investeringer sett i sammenheng med langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.

Styring og samhandling

Så store samfunnsendringer som det grønne skiftet innebærer, krever god og effektiv samfunnsstyring i samhandling mellom ulike samfunnsaktører og sektorer. Dette gjelder eksempelvis samhandling mellom offentlig, privat og frivillig sektor og en ytterligere styrket dialog mellom departementssektorene i Norge. Også på dette området er det viktig å gå til nye nivåer så å si, noe som den andre delrapporten fra FNs klimapanel, som ble presentert nå i februar, peker på.

Tekna ber utvalget understreke betydningen av, og foreslå tiltak for å styrke styrings- og samhandlingsevnen på tvers av samfunns- og departementssektorer dersom utvalget vurderer dette å være innenfor sitt mandat.

Transformasjonsforståelse og -metodikk

Utfordringene når det gjelder klima og natur, samt global fordeling, er så alvorlige at de krever mer enn enkelttiltak for å møte dem. Det må over tid gjøres endringer innenfor alle områder og sektorer og disse må ses i sammenheng over tid. Vi snakker da ikke bare om et sett endringer og tiltak, men mer om en helhetlig samfunnsreform, slik FN klimapanel over lengre tid har pekt på.

Transformasjoner adresseres i dag fra flere områder og fagmiljøer. Vi vil peke på arbeidet som gjøres innenfor «NTNU Energy Transition» som ett eksempel. NTNU Energy Transition er et tverrfaglig forskningsmiljø som arbeider i dialog med sentrale bedrifter på området. Dette kan naturlig ses i sammenheng med DNVs arbeid med sin årlige rapport «Energy Transition Outlook» som over en del år har vært et supplement og korrektiv til IEAs «Energy Outlook». Vi forstår det slik at NTNU Energy Transition har utfordringer med å finansiere et bredt arbeid som grunnlag for vitenskapelig basert politikkrådgivning på energitransformasjonsområdet fordi slikt arbeid favner bredere enn det som kan støttes innenfor forskningsrådets sterkt forskningsfokusede programmer.

Et annet eksempel på transformasjonsarbeid er Unesco-initiativet «Futures Literacy». Et nettverk av institusjoner i Norge med blant annet NIFU, Forskningsrådet og BI er involvert i dette. Arbeidet finansieres av en liten bevilgning fra Forskningsrådet og det er opprettet en såkalt UNESCO Chair for dette arbeidet i Norge.

Tekna vil be utvalget fokusere på behovet for å utvikle transformasjonskunnskap og -metodikk som ett av mange spesifikke områder av betydning for bærekraftig utvikling og for klima- og naturvennlige investeringer.

Den norske modellen må levere på topp

Fagforeningene er viktige garantister for den norske modellen som bidrar til å senke konfliktnivået i samfunnet, til rettferdig fordeling av ressurser og til høy grad av tillit i samfunnet. Disse samfunnskvalitetene er viktige for samfunnets evne til å takle utfordringer og gjennomføre transformasjoner og de er viktige for økonomisk effektivitet og konkurransevne. Sterke fagforeninger som deltar aktivt i dialogen mellom arbeidstakere, arbeidsgivere og myndighetene gjennom trepartssamarbeidet.

Tekna vil be utvalget beskrive og fokusere på fagforeningens sentrale rolle for det grønne skiftet, for samfunnsreform og som viktig rammebetingelse for klima- og naturvennlige investeringer.

Internasjonalt samarbeid

Det er bred enighet om betydningen av internasjonalt samarbeid for klima, miljø og andre sider ved bærekraftig utvikling. For et land med en liten og åpen økonomi er internasjonalt samarbeid avgjørende viktig. Globalt samarbeid er viktig for eksempel i forbindelse med FNs

klima- og miljøsam arbeid. For Norge er i tillegg nordisk og europeisk samarbeid viktig. De nordiske landene er nært beslektet kulturelt, men har ulik næringsstruktur. I tillegg skårer de nordiske landene høyt på demokrati, tillit og sosial kapital, noe som er viktig for det grønne skiftet. Forutsetningene for dette er på mange måter gode i Norden. Når de nordiske landene står sammen utgjør de en betydelig internasjonal tyngde og de har nyttige ting å lære av hverandre.

I forhold til klima, natur og andre bærekrafttemaer er Europa, og spesifikt EU, av stor betydning. EU har påtatt seg en lederrolle innenfor bærekraft med sin «Green Deal» og er en stor nok internasjonal aktør til gjennom sin politikk å påvirke internasjonal og norsk markedsutvikling samt påvirke rammebetingelsene for internasjonale og norske investeringer. Det er viktig at Norge følger godt med på utviklingen i EU og utnytter de mulighetene utviklingen i EU gir.

Benchmarking er et institusjonelt læringsverktøy som kanskje særlig utnyttes i næringslivet. Poenget med dette er at i stedet for å overta andres løsninger helhetlig, bør man i stedet analysere sitt eget system, finne mindre løsninger som har behov for forbedring, finne en tilsvarende ledende løsning hos en annen aktør, gjerne en annen type aktør, og så kopiere denne inn i eget system. Slik kan man få til store systemforbedringer gjennom begrenset og fokusert innsats. Stilt overfor de overveldende utfordringene innenfor det grønne skiftet, kan læringsverktøy som benchmarking være nyttige i å identifisere særlig lønnsomme investeringer for det grønne skiftet. Fokuset i slikt arbeid bør være bredt både nasjonalt og internasjonalt for å identifisere gode og løsninger for lønnsomme samfunnsinvesteringer.

Tekna vil be utvalget om å ha fokus på internasjonalt samarbeid og internasjonale læringsprosesser, som for eksempel benchmarking, i utviklingen av Norges politikk for klimavennlige investeringer.

Vi kan ikke utsette investeringer for klima og miljø

Vi har over tid sett at man både nasjonalt og internasjonalt ikke har prioritert klimautfordringen og naturmangfoldsutfordringen sterkt nok. Dette har ført til at utfordringene har eskalert betydelig og at vi nå har kortere tid enn noen gang til å gjennomføre dyptgripende endringer. Senest har vi de siste par årene sett hvordan pandemien har gitt forsinkelser i arbeidet med klima og naturmangfold. Krigen i Ukraina kan føre til det samme.

Tekna mener ekspertutvalget må vise til og hensynta de altovergripende og langvarige konsekvensene av å ikke investere betydelig i en klima- og naturvennlig fremtid.

Med vennlig hilsen
Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening

Line Henriette Holten
Generalsekretær